

Papyrus i rampelyset

På sporet av det tapte satyrspill¹

ANASTASIA MARAVELA OG MATHILDE SKOIE

I denne artikkelen inviterer vi leserne av *Klassisk Forum* på en utradisjonell papyrusjakt. Vi tar denne gangen ikke for oss en papyrus fra Universitetsbibliotekets samling, men kaster et blikk på et moderne teaterstykke om «papyrusfeberens tid», Tony Harrisons *The Trackers of Oxyrhynchus* (1988/1990).²

Istykket vever Harrison sammen jakten på papyrus som foregikk i moderne tid (sent i det 19. og tidlig i det 20. århundre) og en mytisk jakt, det vil si jakten på guden Apollons stjalne kyr og på tyven som skal vise seg å være Hermesbarnet. Den sistnevnte jakten er hentet fra handlingen i Sofokles satyrspill *Ikhneutai* («Sporhundene»; bokstavelig «de som oppsporer», ordet relaterer seg til *ichmos* «spor» og *ichneuō* «følge et spor», «oppspore»). Dette stykket ble kjent i 1907 gjennom et papyrusfunn. Harrisons stykke illustrerer på en underholdende måte viktige sider ved papyrologien og papy-

renes potensial som kilde til antikkens verden og til vår tilnærming til fortiden.

Satyrspillet: tapt og funnet

Selv om vi fortsatt kan gå på teater og se greske tragedier, er det selvsagt en svært annerledes opplevelse enn det må ha vært å se en tragedie i det antikke Athen. Og det er fortsatt mye vi ikke vet både om tragediens opphav og fremføringen. En av de største usikkerhetene knytter seg til satyrspillet. I det klassiske Athen deltok forfatterne ved de store dionysiene ikke bare med en tragedietrilogi. De supplerte også trilo-

- 1) Denne artikkelen er en oppdatert versjon av et foredrag vi holdt på Klassisk forbunds papyrusseminar 24.09.2010.
- 2) Stykket ble først oppført i Delfi i 1988. Den trykte utgaven ble publisert av Faber & Faber i 1990. Denne utgaven er utstyrt med et fylldig forord av Harrison selv, samt noter og bilder fra urfremføringen. Alle sitater fra Harrisons stykke er hentet fra denne utgaven.

gien med et satyrspill som ble fremført før eller rett etter tragedietrilogien.³ Svært få av disse er bevart, så det er ikke så lett å si noe generelt om dem. De er heller ikke beskrevet i Aristoteles verk *Poetikken*, som ellers er en av de viktigste tidlige kildene til vår kunnskap om gresk tragedie.⁴ Horats trekker imidlertid frem satyrdramaet som et viktig komplement av tragedien i sin poetikk (*Ars poetica* 220–250).

Det vi vet, er at satyrspillene var teaterstykker hvor koret besto av satyrer – halvt mennesker og halvt dyr (hest eller geit) som ravet rundt omkring i fjellene sammen med gudene Pan og Dionysos. En mindre høystemt behandling av kjent mytisk stoff lettet den tunge stemningen som var knyttet til den tragiske handlingen blant tilskuerne, slik at dagen ble påbegynt eller avsluttet på en lettere måte. Satyrdrama er et mellomledd mellom tragedien og komedien i den forstand at den i likhet med tragedien behandler mytisk stoff, men i motsetning til tragedien snur satyrdramaet det mytiske stoffet på hodet gjennom burlesk og parodi. Slik kombineres det høye og det lave på en helt annen måte enn når man går i teateret for bare å se en eller tre tragedier.

Frem til begynnelsen av det 20. århundre hadde vi kun ett satyrspill som hadde overlevd i sin helhet: Evripides' *Kyklopen*. Her er satyrene slaver av kjempen Polyfemos, kjent fra Odysseens 9. sang. Plottet følger hovedtrekkene fra Homer og ender med blindingen av Polyfemos, men vi får en ekstra dimensjon ved at satyrer er innført som Polyfemos' slaver, og det komiske er knyttet til at både disse og Polyfemos selv er interessert i å få tak i Odyssevs' vin. I 1907 fikk *Kyklopen* imidlertid selskap av til dels ganske store fragmenter av en papyrusrull som inneholdt Sofokles' satyrspill *Ikhneutai*. Funnet, som består av substansielle deler av 17 kolonner med tekst samt 36 bittesmå fragmenter som antas å komme fra begynnelsen av rullen, ble gjort av de engelske papyrologene Bernard Pyne Grenfell (1869–1926) og Arthur Surridge Hunt (1871–1934) og er i dag kjent under navnet P.Oxy. IX 1174. Teksten er skrevet med profesjonell håndskrift en gang mot slutten av det andre århundre evt., mens en annen skriver har lagt til marginale annotasjoner i form av tekstvarianter fra andre utgaver samt én oppsettingsinstruks (Fig. 1).

- 3) At satyrdrama var en del av de store dionysiene, vet vi blant annet fra vasemaleriet, se Zimmermann 2006. De skriftlige kildene til greske teateroppsetninger (litterærvitenskapelige verk om drama og innskifter) er alle sammen senere enn dramaenes blomstringstid i det klassiske Athen, se Picard-Cambridge 21988; Csapo og Slater 1994. Antagelsen om at hver tragediedikter konkurrerte med tre tragedier og et satyrdrama (en såkalt *tetralogi*, «kvartett») som ble satt opp i løpet av én dag, baserer seg på at tragedieforestillingerne fant sted i løpet av tre dager og at forordene til de overleverte tragediene i middelalderens manuskripter (de såkalte *hypotheseis* eller *argumenta*) nevner de andre titlene i tetralogien som det overleverte verket inngikk i. Disse opplysningene antas å stamme fra lister over tragediene som vant i dionysiafestivalen (såkalte *tragikai didaskaliai*) som ble ført sammen av filologer i Aristoteles' krets i det 4. årh. fvt.
- 4) Aristoteles nevner riktignok en kobling til «det satyriske» i en passasje som har vært gjenstand for mye tolkning, *Poetikken* 1449A. Se Øivind Andersens norske utgave fra 2008.

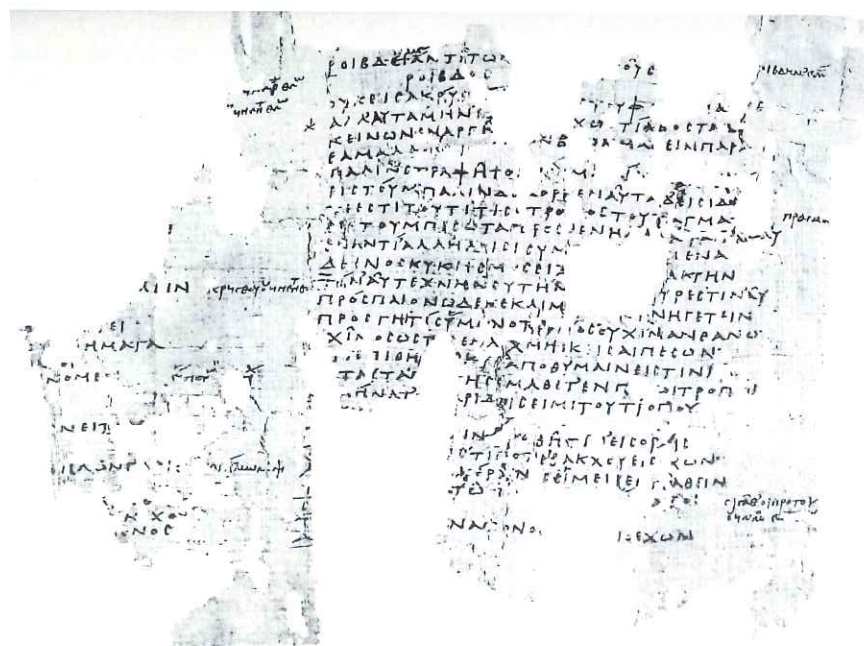

Fig. 1. Papyrusfragment med Ikhneutai. Fra Wikipedia (P.Oxy. IX 1174 col. iv-v).

Restene av papyrusen ble oppdaget på (eller antageligvis dypt ned) søppelhaugene i utkanten av den antikke byen Oxyrhynchos («byen til fisken med den spisse nesene»).⁵ De to arkeologene hadde finansiering fra The Egypt Exploration Society for å søke etter papyrer i denne en gang så blomstrende by. Deres arbeid inngikk i den intense jakten etter papyrus i Egypt som fikk fart fra av 1870-årene, da papyrer fra Egypt ble solgt via antikvitetshandlere og eksportert i store mengder til Europa, Amerika og andre deler av verden. Samson Eitrem og vår egen

papyrussamling står i forlengelsen av denne tradisjonen. Fra 1897 og i flere år fremover på vinterstid dirigerte Grenfell og Hunt utgravningene av søppelhaugene rundt Oxyrhynchos, mens de om sommeren var i Oxford og arbeidet med utgaver av de viktigste tekstene. Arbeidsrytmen var hektisk, til tider frenetisk. Samarbeidet ble foreløpig avbrutt da Grenfell ble rammet av psykisk sykdom og hadde en lang periode med pleie (1908–1912).⁶ Grenfells plager mer enn antydes i Harrisons stykke og forbindes med Apollo som gang på gang hjemsøker Grenfell som en

- 5) Dette er den moderne byen El Bahnasa, 190 km sør for Kairo. I gresk-romersk tid var Oxyrhynchos den mest folkerike by i Egypt etter Aleksandria. Fisken *oxyrhynchos*, som tilhører fiskegenus *mormyridae*, var byens hellige dyr og maskot.
- 6) Grenfells psykiske plager dukket opp først mens han oppholdt seg i Egypt i 1906–1907. Han ble igjen rammet i perioden fra vår 1920 til sin død i 1926.

oppfordrende stemme: «Finn stykket mitt!». De avdekket en stor mengde tapte litterære verk fra antikken i tillegg til en haug med dokumenter fra hverdagslivet (Fig. 2).

Grenfell og Hunts oppdagelse av *Ikhneutai* var naturlig nok svært viktig ettersom man nå kunne basere analysen av genren satyrdrama på mer enn én tekst. Vi har ingen av disse fragmentene i Universitetsbibliotekets samling, men vi har et fragment av komedieforfatteren Menander som på noen måter kan sammenlignes. P.Osl. III 168 er et bittelite fragment med deler av vers 766–772 fra Menanders komedie *Dyskolos* («Misantropen»). Fragmentet er viktig siden håndskrif-

ten viser at teksten ble kopiert svært tidlig. Det ble skrevet en gang i den andre halvdel av det 3. årh. fvt., dvs. kun 40–90 år etter komediedikterens død (ca. 290 fvt).⁷ Menander var lenge bare et navn i komediehistorien siden ingen av hans komedier er blitt bevart i middelalderse håndskrifter, og det eneste vi kjente av ham var en lang rekke titler samt korte sitater hos andre forfattere. Men noen viktige papyrusfunn i Egypt, blant annet en kodeks (kjent som *The Cairo Menander*) som kom frem i lyset i 1905 i landsbyen Kom Ishgau (antikkens Aphrodito) og tilhørte den bysantinske dikteren og notaren Dioskoros (levde i det 6. årh. evt.), endret fullstendig situasjo-

Fig. 2. Det berømte bildet av Grenfell (venstre) og Hunt (høyre) i Egypt i 1896. Fra Wikipedia.

- 7) For bildet av fragmentet se: <https://ub-baser.uio.no/opes/record/140>.

nen, slik at vi i dag ikke bare kan lese *Dyskolos* i sin helhet, men også substansielle deler av andre komedier som *Samia*, *Epitrepontes*, *Sikyonioidi* og mange flere.

På mange måter skulle man tro at Menander snarere enn Aristofanes var blitt overlevert i håndskriftstradisjonen ettersom han fikk en større innflytelse på komediens utvikling og er mindre grov. Antageligvis gjorde Aristofanes' kobling til det klassiske Athen og oppmerksomheten som de aleksandrinske filologene viet hans komedier, utslag i den eldre komedieforfatterens favør. Hvorfor satyrspillene ikke ble bevart, kan man selvsagt bare spekulere rundt, men det er nærliggende å tenke at dette hadde noe med deres lavere stilleie og status å gjøre, slik Tony Harrisons Silenos gjør i dramaet (s. 61):

Six hours of tragedy and half an hour
of fun
But they were an entity conceived as
one.
But when the teachers and critics made
their selections
They elbowed the satyrs with embar-
rassing erections.
Those teachers of tragedy sought to
exclude
The rampant half-animals as offensive
and rude.

Konsekvensen av dette har uansett vært at vi har manglet en viktig nøkkel til å forstå den antikke tragediekulturen. Som Silenos påpeker, utgjorde tragedie og satyrspill en helhet i festivalen de inngikk i («the entity conceived as one» fra sitatet ovenfor). Det var denne nøkkelen Tony Harrison ville undersøke ved bokstavelig talt å plassere

disse papyrene på scenen i sitt stykke basert på fragmentene fra Sofokles' satyrdrama. Som Silenos uttrykker det (s. 61):

Satyrs in the theater are on hand to
reassess
Doom and destiny and dire distress.

Sofokles *Ikhneutai* og myten om lyrens tilblivelse

Vi vet ikke hvordan handlingen i Sofokles' *Ikhneutai* utviklet seg i all detalj, siden kun en del av papyrusrullen og teksten (ca. 400 vers) er kommet for dagen, og deler av den er kun svært fragmentarisk bevart. Men siden stykket tar utgangspunkt i en kjent myte, er det lettere å danne seg et bilde av det enn det ellers ville ha vært.

Myten som ligger til grunn for Sofokles *Ikhneutai*, er historien om tyveriet av Apollons kyr med baby-Hermes som gjerningsmann. Denne myten overleveres av en rekke kilder – tekster og vasemalerier – foruten Sofokles' stykke. Den mest kjente versjonen av myten – og den eneste vi hadde i sin helhet før vårt fragment ble avdekket i Egypt av Grenfell og Hunt – er noe eldre enn Sofoklesstykket. Dette er et episk dikt fra ca. 600 fvt som er kjent som *Hermes-hymnen*. Diktet er på 580 heksametriske vers og er blitt overlevert som en del av samlingen kjent som *Homeriske hymner*, selv om Homer mest sannsynlig ikke var forfatter til noen av diktene.⁸

Den fortellende delen av hymnen begynner med Hermes' fødsel i en hule på Kyllene-fjellet på Peloponnes. Det er

der Maia, som har født Hermes som et resultat av et hemmelig kjærlighetsforhold med Zeus, oppholder seg – ikke minst for å unngå Heras potensielt farlige oppmerksomhet. Men den nyfødte guden nøyer seg ikke med et avsides

liv. Han springer opp med bleiene på og kommer seg ut. Rett utenfor hulen treffer han en skilpadde. Uten å nøle dreper han henne og bruker skallet til å lage et nytt musikkinstrument, lyren (Fig. 3).

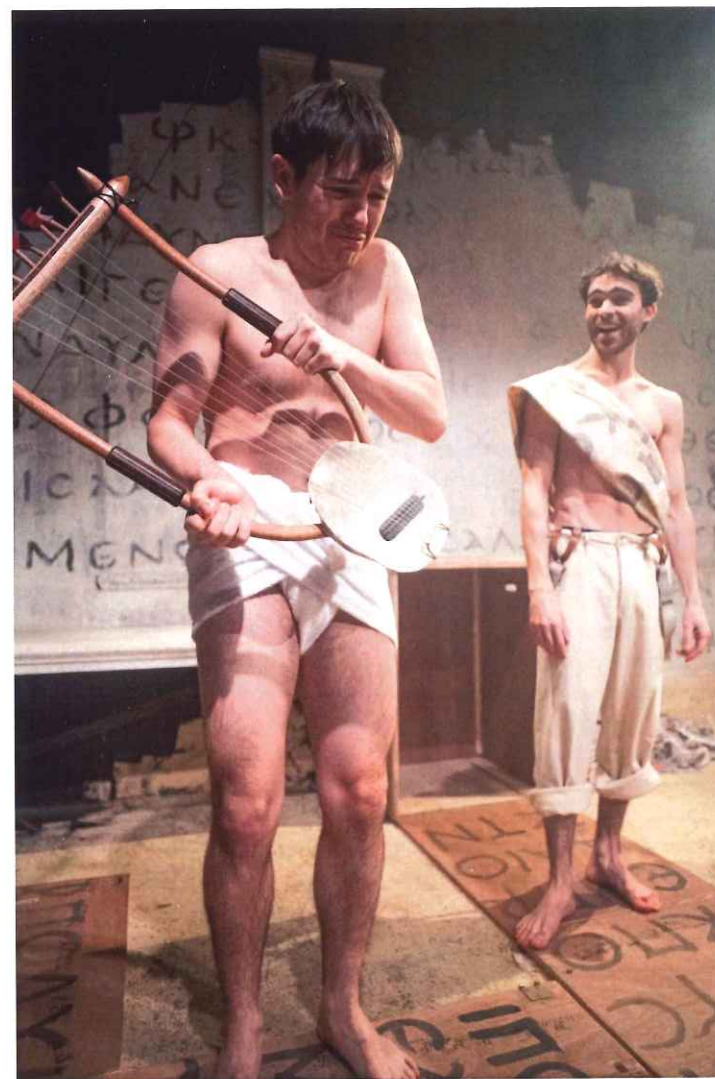

Fig. 3. Dylan Mason som Hermes-barnet med lyren (Finborough Theatre, 2017).

8) Samson Eitrem har diskutert dette diktet i en lærd artikkel fra 1906. Se også Tomas Hæggs fine artikkel fra 1989.

Straks etterpå drar han til Pieria hvor Apollons kyr beiter, stjeler dem og fører dem til breddene av elven Alfeios. Der ofrer han noen av kuene til de tolv olympiske gudene.⁹ Så gjemmer han kuene et sted på sør-Peloponnes, drar tilbake til sin mors hule på Kyllene-fjellet, kryper inn i krybben sin og later som om ingen ting.

Etter at Apollon oppdager tyveriet, saumfarer han Hellas på desperat leting etter sine kyr. Ut fra beskrivelsen av tyvens fremgangsmåte og utseende gjetter Apollon tyvens identitet. Han stormer hulen og krever sine kyr tilbake. Hermes later som om han ikke aner hva dette dreier seg om og prøver forskjellige triks for å slippe unna. Disputten ender opp i Zeus' domstol. Gudenes far lar seg ikke lure av Hermes' talekunst og beordrer ham å returnere kyrne til sin rettmessige eier. Hermes innretter seg og gir Apollon lyren som en gave (og musikken som et ansvarsområde). Halvbrødrene blir venner for livet, utveksler flere gaver og blir enige om en fordeling av oppgaver og ansvarsområder innenfor gudeverdenen.

I den bevarte delen av Sofokles' stykke befinner man seg nettopp på Kyllene-fjellet. Apollon er på desperat leting etter sine kyr og lover at han skal kompensere godt den som skal oppspore dem. Straks dukker det opp villige sporhunder: Silenos, en gammel satyr, sammen med sine sønner, satyrene. De påtar seg å spore opp Apollons kyr, og krever penger og frigjøring fra

slaveriet som kompensasjon. For på samme måte som satyrene i Evripides' *Kyklopen* er slaver, er også disse satyrene slaver, skjønt hvem de er slaver for forblir uklart – det kan være Pan eller mest sannsynligvis vinens gud, Dionysos. Kort tid etter er Silenos og satyrkoret på sporet av kyrne og begynner å sniffe seg fremover. Sporene fører dem til Maias hule. Plutselig hører de en rar, fremmed lyd. Satyrene sprer seg i redsel, og til slutt fatter de mot og banker på hulens tak. Fjellnymfen Kyllene kommer ut og forteller at hun er amme for Zeus' og Maias sønn, at babyen har vokst voldsomt siden han ble født for to dager siden og at han har laget et nytt musikkinstrument, lyren. Hermes har i denne versjonen brukt skinnen til en ku som en del av instrumentet. Det anser satyrene som et bevis på at han er tyven av Apollons kyr. De krangler med Kyllene om saken, og der slutter den bevarte delen av teksten. Men her er det mer enn nok som Tony Harrison kan spille på i sitt eget burleske drama.

The Trackers of Oxyrhynchus: på sporet i dobbel forstand

Tony Harrisons teaterstykke dramatiserer øyeblikket da Grenfell og Hunt – de moderne sporhundene – finner Sofokles-fragmentene. Dette veves sammen med plottet i *Ikhneutai* og suppleres med resten av myten om lyrens oppfinnelse slik vi kjenner den fra andre kilder.

Jakten på papyrer og jakten på Apollons kyr går over i hverandre i teksten på alle måter, og papyrusjakten er befalt av Apollon selv:

He heard Apollo yammering for scraps
and tatters
of a lost play of Sophocles:
The Tracking Satyrs.
«Grenfell, Hunt!» he heard the voice
abjure.
«Prevent Apollo's play becoming mere
manure.»
Night and day the voice went:
«Grenfell, Bernard Pyne,
hunt for my papyrus. This order is
divine!» (s. 12)

Men etter hvert er ikke Apollon bare oppdragsgiver. Grenfell går over til å bli Apollon. Hunt, hvis etternavn henspiller på jakt, blir til satyrenes anfører, Silenos, og de egyptiske arbeiderne, såkalte *fellaheens*, blir satyrer. Denne nye Apollon lover Silenos og satyrene rikelig lønn dersom de finner kyrne hans. Men når de finner kyrne og baby Hermes, og Apollon får sin lyre, viser det seg at deres lønn kun er ghetto-blastere pakket inn i gullpapir. Satyrene går dermed til slutt løs på papyrene de selv kom ut av, og det hele avsluttes med stadig mindre greske brokker av ord fra Sofokles' tekst. På den måten dramatiserer de sin egen fragmenterte overlevering. Skjønt i en taus epilog pusles bokstaver sammen igjen i lyset fra Grenfell og Hunts lykter slik at publikum ser navnet «Sofokles».

Sammenvevingen av de to jaktene markeres tydelig ved bruk av gresk i parentes i Grenfells aller første replikk «We're trackers (Ιχνευτες) and what we seek/ are fragments of papyri in ancient Greek» (s. 9). Og selve fragmentene veves inn både i teksten og i scenografien. Vi finner brokker av greske ord hentet fra P.Oxy. IX 1174 i korsangene og i replikkene, og ifølge de grundige sceneanvisningene repeteres de også av publikum. Stykket avsluttes med noen brokker av greske ord fra originalteksten lagt i munnen på Apollon. Men papyrene inngår også i kostymene: Lille baby Hermes har bleier av papyrus, og store papyrer fungerer som sceneteppe.

Å bare lese dette dramaet er derfor ikke å yte Harrison rett. Han er en teaterkunstner som er meget bevisst de mangfoldige sceniske mulighetene. Han har blant annet brukt film som medium i en kunstform som han kaller «filmpoesi». Hans kanskje mest kjente filmverk er *Prometheus* (1998) der myten om Prometheus er overført til gruvearbeiderstreikene i England. Harrison er også opptatt av den muskalske siden av antikke tekster. I *The Trackers of Oxyrhynchus* har han innlemmet koreografiske innslag, blant annet en treskodans («The Tracking Satyrs' Dance», ss. 30–32). Hele stykket er på vers,¹⁰ og han har også lagt inn Pindars paian til Delfi (*Pae.* 6.1–18, s. 17)¹¹ som han har fått en kom-

9) Dermed grunnlegger han offerrituale i Olympia og inkluderer seg selv i det gode guddommelige selskapet som kommer til å motta ofringer. På den måten krever han sin rettmessige plass på Olympen.

10) Versemålet blir av *The Observer's* anmelder Coveney [gjengitt i Astley (1991) s. 457] omtalt som «brave and basic Yorkshire rhyming couplets». Skjønt dette er ikke konsekvent, jfr. Kyllene og til dels Apollon.

11) Pindars paianer var også gått tapt og ble gjenoppdaget på papyrus (P.Oxy. V 841, P.Lond. Lit. 45).

ponist til å tonesette.¹² Dermed gir Harrison oss ikke bare et forsøk på å gjenopplive dramatisk denne nesten tapte genren i sitt eget bilde; han gjør oss samtidig oppmerksom på musikalske og sceniske elementer ved gresk teaterpraksis som er gått tapt. Det aller viktigste er kanskje blandingen av det høye og lave som må ha vært en del av den greske teateropplevelsen. For oss kan dette oppleves som ganske fjernt der man leser en pent innbunden tragedie, oversatt i opphøydt stil, eller sitter i en mørk teater-sal.

Tony Harrison er en dikter og dramatiker med arbeiderklassebakgrunn født i Leeds i 1937. Han studerte lingvistikk og *classics* ved University of Leeds og er kjent for å bruke antikken i sine verk, men da nettopp på en uærbødig måte der han benytter seg av både høy- og lavstil. Han har særlig vært opptatt av tragedien. Hans kanskje mest kjente antikkinspirerte verk er en versjon av *Orestien* (1983).¹³ I *The Trackers of Oxyrhynchus* ser vi tydelig blandingen av høystil og lavstil i språket. Mens Kyllene (det personifiserte fjellet hvor Hermes-hulen er og Hermes' amme), som fremstår som en slags karyatide, bruker viktoriansk blankvers, presenteres satyrene som *football hooligans*, og språket er deretter. De er til dels svært grove i kjeften, men det betyr ikke at de ikke har snert eller kunnskap, og stykket er fullt av be-

visste anakronismer og metakommentarer.¹⁴ Satyrene vitser til dels på svært innforstått vis. For eksempel referer de til erasmisk uttale av gresk (s.28), altså den måten man uttaler gresk på ifølge renessanse-humanisten Erasmus av Rotterdam (ca. 1466–1536). Lyren omtaler satyrene som en prototype av en fiolin (for eksempel «the prototype strad» (altså «stradivarius», s. 47). Som det fremgår av stykket, har satyrene en dobbelthet; de representerer både rølp og filologi på høyt nivå (s. 62):

SILENUS

Who pioneered the art of getting pissed?

CHORUS:

US!

SILENUS

Who's indispensable to the papyrologist?

CHORUS

US!

Stykket har ikke uventet en politisk undertone. Harrison taler ikke bare satyrspillet sak, men også *fellaheens* og satyrenes sak, altså de som er undertrykket og undervurdert i historie, mytologi og litteratur. Men dette er ikke enkelt eller entydig. Satyrene er langt fra idealtyper. Til slutt ødelegger de seg selv, mens det i epilogen er Sofokles som blir stående igjen i lyset av lyktene fra Grenfell og Hunt.

Harrissons interesse for det teatrale og teaterets muligheter stammer ifølge

ham selv fra hans egen barndom der han som en åtteårig opplevde feiringen av den hendelsen som ble kalt «VJ – Victory over Japan» (15. august 1945) med et stort bål på gaten der han bodde.¹⁵ Her sto alle i sirkel rundt bålet – en sirkel som forble markert av asken også i ettertid og på en måte dannet en orkestra. Senere knyttet han dette til Hiroshima og fant i denne opplevelsen en slags mekanisme for å bearbeide og tolerere det grusomme i verden. Denne mekanisme knyttet han til tragedien og det aristoteliske katarsisbegrepet, men hevdet også – som sine satyrer sitert ovenfor – at vi må gjenfinne en type helhet og overskride «høy» og «lav». I forordet skriver han følgende:

When drama lost those conditions it became less able to bear and digest the worst things it could imagine. Dramas became texts divided into «high» and «low» art. The loss of satyr plays is both a symptom and a consequence of this division. What is lost is a clue to the wholeness of the Greek imagination and its deep compulsion to unite sufferer and celebrant in the same space and light. In the end those who feel excluded from «high» art and

relegated to «low» will sooner or later want to destroy what they are not allowed to inhabit. (s. xiv)

Og i stykket ender satyrene opp med å ødelegge seg selv.

Papyrologien høyt og lavt: Poesi og petisjoner

Når vi ser på tekstoverleveringen fra antikken, er det ikke bare satyrspill som er gått tapt. Vi har en spesiell inngang til antikken gjennom den stort sett litterære overleveringen. Vi skal samtidig være glade for at boksamlere og kopister ikke nødvendigvis tenkte representativitet, men at tidens tann isteden har vist seg å ta hensyn til kvalitet. Papyrologien har imidlertid hjulpet oss til å få et mer fullstendig og representativt bilde av livet i antikken. Her kan vi komme tett inn på dagliglivet gjennom ganske så alminnelige brev, lister, kontrakter og søknader. Mange slike tekster er blitt funnet, og mange av dem er nokså formelaktige. Dette dramatiseres også av Harrison. Helt i begynnelsen av stykket sorterer Grenfell og Hunt sitt materiale (og dette må leses høyt, s. 12):

GRENFELL

Petition concerning repayment of loan ...

Petition complaining of ... moan ... moan ... moan...

HUNT

Petition concerning repayment of loan

Petition complaining of ... non-payment of loan.

GRENFELL

Letter on beer tax to ταρραχευται «mummifiers».

HUNT

But ταρραχευται might mean «salt-fish suppliers»

12) Komponist var Stephen Edwards, og notene både til Pindars paian og «The Tracking Satyrs' Dance» er gjengitt i et eget appendiks. Stephen Edwards beskriver også prosessen i en artikkel i Astley (1991).

13) Dette ble satt opp på National Theatre i London og hadde musikk av Harrison Birtwistle. Stykket ble også filmet av Channel 4.

14) Et typisk eksempel på metakommentar: Kyllene, som representerer tragedien, utbryter plutselig: «I'm not in the right play. I'd better go» (s. 45)

15) Forordet, s. vii.

GRENFELL

It might! It might! It might!
God! I do wish some literature would come to light.
Petition, petition, receipt, receipt, receipt,
Orders for the payment of supplies of wheat.

HUNT

Petition, petition, receipt, receipt, receipt,
Orders for the payment of supplies of wheat.

GRENFELL

Petitions, petitions, receipts and leases ...

HUNT

Petitions, petitions, receipts and leases ...
Can't call the finds lost masterpieces.

Men innimellom disse fragmentene fra dagliglivet («petisjoner, kvitteringer og leieavtaler»), finner man fortsatt høy-litterære verk av antikkens mestere, som for eksempel «brørediktet» av Sapfo som ble omtalt av Silvio Bär i *Klassisk Forum* 2015:1. Og så kan man finne satyrspill eller helt tapte forfattere som Bakkhylides, Herodas, Menander og Posidippos på gresk og Cornelius Gallus på latin. Men det papyrologien også minner oss om – og som Tony Harrison viser så klart frem – er at vi som antikkforskere og moderne lesere i realiteten alltid forholder oss til fragmenter av den antikke kulturen, enten det er et helt drama av Aiskhylos eller en kontrakt. Papyrologien gir oss en mer helhetlig forståelse av livet i antikken, selv om også denne forståelsen er begrenset. En viktig del av denne helheten, Sofokles' *Ikhneutai*, kunne takket være Grenfell og Hunt oppleves «live» på fjorårets Athen/Epidauros-festival i regi av Michael Marmarinos.¹⁶

anastasia.maravela@ifikk.uio.no
mathilde.skoie@ifikk.uio.no

16) http://aefestival.gr/festival_events/trackers/?lang=en

Hägg, T. «Hermes and the invention of the lyre. An unorthodox version» *Symbolae Osloenses* 64 (1989) 36–73.

Harrison, T. *The Trackers of Oxhyrhynchus* (Faber & Faber 1990)

P.Oxy. IX 1174 = *The Oxhyrhynchus Papyri*, Part IX, ed. A. S. Hunt, London 1912, ss. 30–86.

Picard-Cambridge, A.W. *The Dramatic Festivals of Athens*. Second edition (1968) revised with a new Supple-

ment by J. Gould and D. M. Lewis, Oxford 1988.

Sophocles Fragments, edited and translated by H. Lloyd-Jones, Cambridge Mass. and London 1996, ss. 140–177.

Zimmermann, Bernhard, «Satyr play», i *Brill's New Pauly*, bindene om antikken, redigert av Hubert Cancik og Helmuth Schneider, ble publisert online i 2006.

http://dx.doi.org/10.1163/1574-9347_bnp_e1102670.

Leit 19.08.2021.

Bibliografi

Aristoteles, *Poetik med innledende essay av Øivind Andersen*, Bokklubbens kulturbibliotek 2008.

Astley, N. *Bloodaxe Critical Anthologies: 1, Tony Harrison* (Bloodaxe Books 1991). Denne inneholder flere artikler om *The Trackers of Oxhyrhynchus*, bl.a. av antikkforskeren Oliver Taplin, i tillegg til samtidige anmeldelser og en refleksjon rundt det musikalske samarbeidet fra komponisten Stephen Edwards.

Bär, S. «'Oh Brother, Where Art Thou?' Et nyoppdaget Sapfo-dikt og fragmenteringen av antikken» *Klassisk Forum* 2015:1, 5–20.

Bell, H. I. «Bernhard Pyne Grenfell» i *Dictionary of National Biography 1922–1930*, edited by J.R.H. Weaver, Oxford. Tilgjengelig online i:

http://www.grenfellhistory.co.uk/biographies/bernard_pyne_grenfell.php

Csapo, E. and W.J. Slater, *The Context of Ancient Drama*, Ann Arbor 1994.

Eitrem, S. «Der homerische Hymnus an Hermes» *Philologus* 65 (1906) 248–282.

Bidragstyttere i *Klassisk Forum* 2021:1-2

ESPEN KARLSEN (f. 1966), prosjektleder for *Ordbok over norsk middelalderlatin* ved Nasjonalbiblioteket, Oslo. Har publisert en rekke arbeider innen latinsk filologi.

SYNNØVE MIDTBØ MYKING (f. 1985), postdoktor ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier ved Universitetet i Bergen. Hun forsker særlig på norsk og europeisk bokkultur og kulturutveksling i middelalderen.

ERIK VARDEN (f. 1974), katolsk biskop av Trondheim. Tidligere abbed ved Mount St Bernard kloster i England. Kirkehistoriker fra St John's College, Cambridge.

PER PIPPIN ASPAAS (f. 1973), klassisk-filolog og vitenskapshistoriker ved UiT Norges arktiske universitet hvor han arbeider som universitetsbibliotekar. I senere år har han særlig forsket på vitenskaps- og lærdomshistorie i tidlig nytid (fra 1500- til 1700-tallet), ofte med tekster skrevet på nylatin som utgangspunkt. Medredaktør av *1700-tal. Nordisk tidsskrift for 1700-tallsstudier*.

GJERT VESTRHEIM (f. 1971), professor i gresk ved Universitetet i Bergen. En av hans hovedinteresser er ettertidens resepsjon av antikk kultur.

SIRI SANDE (f. 1943), professor em. i klassisk arkeologi ved Universitetet i Oslo, tidligere bestyrer ved Det norske institutt i Roma. Hun har hovedsakelig arbeidet med romersk kunst og arkitektur.

BENTE KIILERICH (f. 1954), professor i kunsthistorie ved Universitetet i Bergen. Forskningsfeltet spenner fra gresk arkaisk tid via senantikken og Bysants, til antikkresepsjon i samtiden.

ANASTASIA MARAVELA (f. 1970), professor i gresk ved Universitetet i Oslo. Medredaktør av *Symbolae Osloensis*. Forskningsområdene er papyrologi, arkaisk gresk epos og lyrikk, og antikkens medisin.

MATHILDE SKOIE (f. 1971), prodekan for forskning og professor i klassisk filologi ved Universitetet i Oslo. Hun er særlig interessert i antikk litteratur og antikkresepsjon.

Publiseringsprogram og rutiner for fagfellevurdering

Klassisk Forum publiserer vitenskapelige artikler innen fagområdene klassisk arkeologi, antikkens historie og klassisk filologi (gresk og latin). Videre publiserer Klassisk Forum anmeldelser primært av norsk- eller skandinavisk litteratur innen samme fagområder, herunder nye publiserte oversettelser fra gresk og latin, foruten kortere omtaler av ny litteratur.

Vitenskapelige artikler i Klassisk Forum blir gjenstand for fagfellevurdering. For kriterier for vitenskapelig publisering, se <http://www.cristin.no/nvi-rapportering/rapporteringsinstruksen/>. Mottatte vitenskapelige artikler vurderes først av redaksjonen. Dersom artiklene vurderes å være konsistente med publiseringsprogrammet og vurderes å til-

fredsstille kriterier for vitenskapelige publikasjoner, fjernes forfatternavn fra mottatt artikkel, som så blir sendt anonymt til minimum to personer med faglig kompetanse innen emnet (doktorgrad eller tilsvarende) til vurdering. Disse vurderer artiklene, og sender dem tilbake til redaktøren med et begrunnet forslag til antagelse eller forkastelse, og eventuelle kommentarer og endringsforslag. Ved antagelse sendes artiklene tilbake til forfatter med kommentarer og endringsforslag, hvorpå forfatteren sender en revidert versjon tilbake for publisering. Andre bidrag (f.eks. bokanmeldelser) vurderes av redaksjonen.

Forfatterne kan arkivere egne artikler i relevante vitenarkiver.

Manuskript

Sendes som vedlegg til:

redaktor@klassiskforbund.no

Frist for innsendelse av bidrag til neste utgave er 15. mai 2022.